

УДК 378.013+620.009.2+020+371.334

Лобода Юлія Геннадіївна, асистент кафедри комп'ютерних систем і управління бізнес-процесами, Одеська національна академія харчових технологій

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНО-ІНТЕГРОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ МАЙБУТНІМИ ІНЖЕНЕРАМИ

Анотація

У статті проаналізовано проблеми професійної підготовки майбутніх інженерів. Представлено статистичний аналіз результатів проведеного дослідження готовності до використання комп'ютерно-інтегрованих технологій у процесі підготовки майбутніх інженерів.

Ключові слова: професійна підготовка майбутніх інженерів, інформаційні технології, комп'ютерно-інтегровані технології, готовність до використання комп'ютерно-інтегрованих технологій.

Постановка проблеми. Суттєвим аспектом вивчення широкомасштабної проблеми підготовки майбутніх інженерів є дослідження, пов'язані з пошуком оптимальних шляхів і засобів удосконалення навчального процесу, що дають змогу на високому професійному рівні вирішувати важливі завдання, пов'язані зі стратегічним напрямом науково-технічного прогресу – комп'ютеризацією створення й експлуатації машин, обладнання, устаткування. З огляду на це, перед вищою школою постає завдання підготовки майбутніх інженерів, обізнаних із концепцією комп'ютерно-інтегрованих технологій, що забезпечують підвищення їхньої конкурентоспроможності та професійної мобільності в сучасних умовах ринкової економіки.

Однією з основних причин відсутності потреби в інженерних кадрах і девальвації інженерної праці є скорочення обсягів виробництва. Реально підвищити ефективність інженерної діяльності, становище інженера, технолога, техника й статус інженерно-винахідницької й науково-технічної діяльності можна тільки одним

шляхом – за допомогою підвищення затребуваності інженерних знань та інженерної праці.

Розвиток комп'ютерно-інтегрованих технологій і виробництв насамперед пов'язаний з підвищенням якості підготовки фахівців і з можливістю демонстрації та впровадження результатів наукових досліджень у промисловості, їх оперативного оцінювання та коректування відповідно до вимог промисловості та розвитку кооперації підприємств.

Аналіз досліджень і публікацій. Чимала кількість наукових досліджень присвячена вивченню різноманітних аспектів професійної підготовки фахівців з використанням різних технологій, а саме: інформаційних технологій (М.С. Бершадський, І.М. Богданова, Р.С. Гурін, А.П. Єршов, М.І. Жалдак, І.Г. Захарова, Г.О. Козлакова, В.М. Монахов, Є.С. Полат, І.В. Роберт, Д.В. Чернилевський); комп'ютерних технологій (Н.О. Макоед, І.І. Мархель, Є.І. Машбиць, П.І. Сікорський, О.Я. Фрідланд); електронних засобів навчання (О.І. Башмаков, Л.В. Боднар, О.В. Зіміна, Є.І. Сарафанюк, М.Б. Челишкова). Вітчизняні науковці визначили: теоретичні й методичні основи ступеневої підготовки майбутніх фахівців з комп'ютеризованих систем у технічних університетах (Г.О. Козлакова) [1], істотну складову професійної підготовки майбутніх інженерів, зокрема формування вмінь перекладати спеціальні тексти з використанням комп'ютерних технологій (Н.А. Макоед) [2], професіоналізм майбутнього інженера-механіка як особливу систему, що розкриває свою сутність крізь єдність двох взаємопов'язаних підсистем: професіоналізму діяльності та професіоналізму особистості (Л.Б. Щербатюк) [3], якість підготовки майбутніх інженерів, яка залежить від рівня сформованості у них навчально-пізнавальної діяльності (Г.І. Костишина) [4], концепцію підготовки майбутніх інженерів у вищому технічному закладі освіти до управлінської діяльності в умовах ринкової економіки, яка виходить з того, що інженером-керівником може бути високоморальна творча особистість з індивідуально-психологічними якостями лідера (О.Г. Романовський) [5].

Інтеграцію виробничих процесів і управління ними на різних підприємствах досліджували М.М. Благовіщенська [8], Дж. Вудворд [9], В.Ф. Горнев [10], А.П. Ладанюк [11], В.А. Полетаєв [12] та інші.

Аналіз наукових джерел, вивчення практичного досвіду підготовки майбутніх інженерів із використанням комп'ютерно-інтегрованих технологій дозволив встановити низку суперечностей, а саме:

- суперечність між загальним різким зростанням обсягу знань, що необхідно засвоїти під час навчання у вищому навчальному закладі, й обмеженим терміном навчання;
- суперечність між рівнем професійної підготовки майбутніх інженерів і вимогами роботодавця в сучасних умовах ринкової економіки;
- суперечність між кількістю програмних продуктів вітчизняного й закордонного виробника, найбільш придатними для рішення інженерних завдань, і змістом, спрямованістю, технічним рівнем вищого навчального закладу, що забезпечує навчання майбутніх інженерів застосовувати ці програмні продукти на практиці.

Метою даної статті є аналіз результатів формуючого експерименту, ціль якого, перевірка ефективності педагогічних умов, що забезпечують підготовку майбутніх інженерів із використанням комп'ютерно-інтегрованих технологій (КІТ).

Виклад основного матеріалу. Результатом підготовки майбутніх інженерів з використанням КІТ є готовність використовувати КІТ у своїй професійній діяльності. У зв'язку з цим готовність повинна містити систему знань у галузі інформаційних і комп'ютерно-інтегрованих технологій, професійно-орієнтовані вміння і ціннісні орієнтації, актуалізація і збагачення яких залежить від участі майбутнього інженера в реальних життєвих професійно орієнтованих ситуаціях.

Формуючий експеримент був організований на основі попереднього вивчення стану готовності до використання КІТ у процесі підготовки майбутніх інженерів і аналізу результатів констатуючого експерименту [6].

Таблиця 1

Динаміка зміни рівнів сформованості готовності до використання КІТ у процесі підготовки майбутніх інженерів ЕГ і КГ (у кількісному відношенні)

Компоненти готовності	Групи			
	Експериментальна (ЕГ)		Контрольна (КГ)	
	до експерименту	після експерименту	до експерименту	після експерименту

	Рівні сформованості															
	П	Ко	Б	Кр	П	Ко	Б	Кр	П	Ко	Б	Кр	П	Ко	Б	Кр
Змістовий	14	55	42	35	36	72	24	14	19	61	49	20	21	61	48	19
Операційно-діяльнісний	18	56	45	27	53	66	19	8	27	63	37	22	29	61	40	19
Мотиваційно-ціннісний	53	48	45	0	65	70	11	0	61	53	35	0	62	53	34	0

За допомогою критерію *хі-квадрат* була проведена оцінка однорідності двох незалежних вибірок (ЕГ і КГ) і перевірена гіпотеза про відсутність розходжень між двома емпіричними (експериментальними) розподілами [7]. Усі три показники готовності перебувають у зоні незначущості, а це означає, що рівні готовності до використання КІТ у процесі підготовки не різняться.

У результаті формувального експерименту були отримані результати рівнів сформованості готовності до використання КІТ у процесі підготовки майбутніх інженерів, які представлені в табл. 1-2.

Таблиця 2

Динаміка зміни рівнів сформованості готовності до використання КІТ у процесі підготовки майбутніх інженерів ЕГ і КГ (% , у відсотковому відношенні)

Компоненти готовності	Групи															
	Експериментальна (ЕГ)								Контрольна (КГ)							
	до експерименту				після експерименту				до експерименту				після експерименту			
	Рівні сформованості															
	П	Ко	Б	Кр	П	Ко	Б	Кр	П	Ко	Б	Кр	П	Ко	Б	Кр
Змістовий	9,6	37,7	28,8	23,9	24,6	49,3	16,4	9,6	12,7	40,9	32,9	13,4	14,1	40,9	32,2	12,8
Операційно-діяльнісний	12,3	38,4	30,8	18,5	36,3	45,2	13,0	5,5	18,1	42,3	24,8	14,8	19,5	40,9	26,8	12,8
Мотиваційно-ціннісний	36,3	32,9	30,8	0	44,5	47,9	7,5	0	40,9	35,6	23,4	0	41,6	35,6	22,8	0

Порівняльну характеристику готовності майбутніх інженерів до використання КІТ у процесі підготовки до та після дослідно-експериментальної роботи розглянемо на рис. 1 і рис. 2.

Розглядаючи результати дослідження, відзначаємо, що в результаті дослідно-експериментальної роботи проектувальний рівень за змістовим компонентом

готовності до використання КІТ у процесі підготовки майбутніх інженерів проектувальний рівень готовності збільшився з 9,6% до 24,7% у експериментальній групі, з 12,8% до 14,1% у контрольній групі, користувальний рівень готовності збільшився з 37,7% до 49,3% у ЕГ, у КГ зберігся 40,9% , базовий рівень готовності знизився з 28,8% до 16,4% у ЕГ, з 32,9% до 32,2% у КГ, критичний рівень готовності знизився з 23,9% до 9,6% у ЕГ, з 13,4% до 12,8% у КГ. За операційно-діяльнісним компонентом готовності проектувальний рівень збільшився з 12,3% до 36,3% у ЕГ, з 18,1% до 19,5% у КГ, користувальний рівень готовності збільшився з 38,4% до 45,2% у ЕГ, знизився з 42,3% до 40,9% у КГ, базовий рівень готовності знизився з 30,8% до 13,1% у ЕГ, у КГ збільшився з 24,8% до 26,9%, критичний рівень готовності знизився з 18,5% до 5,5% у ЕГ, 14,8% до 12,7% у КГ.

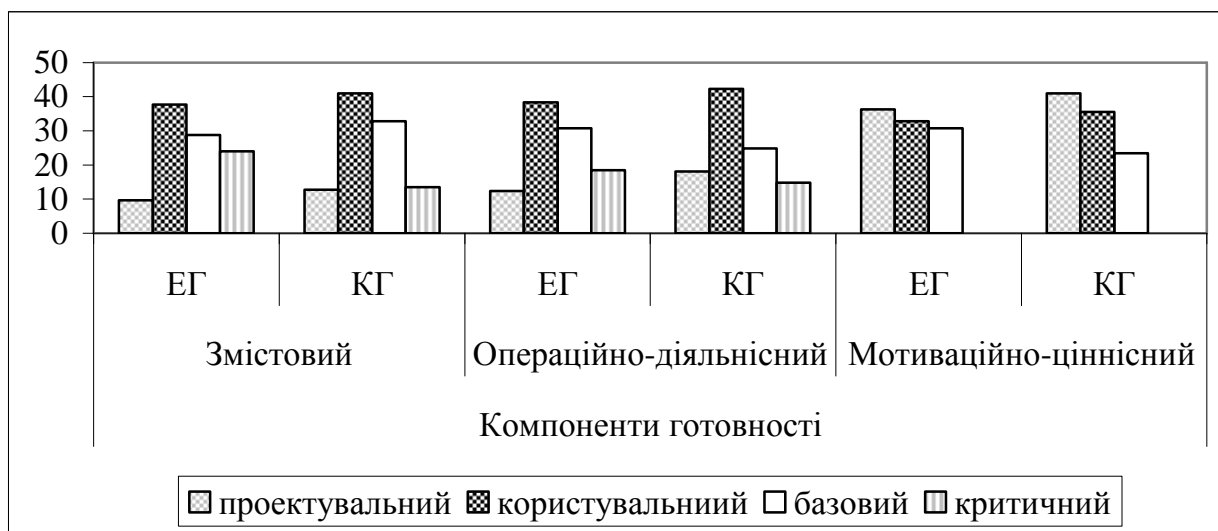

Рис. 1. Порівняльна характеристика рівнів сформованості готовності до використання КІТ у процесі підготовки майбутніх інженерів (до початку формуального експерименту), %

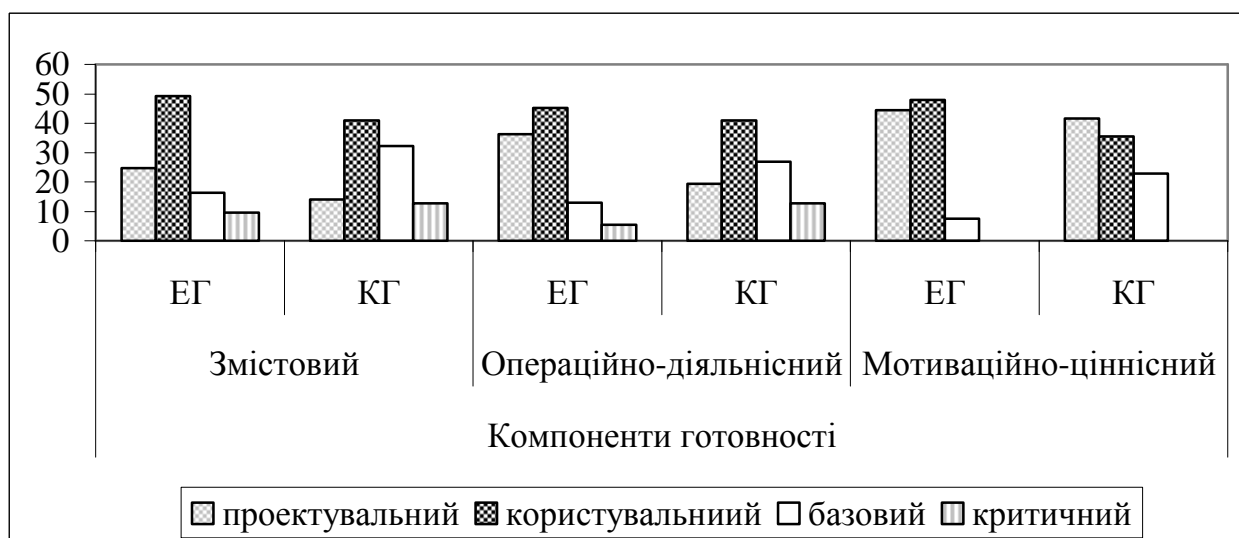

Рис. 2. Порівняльна характеристика рівнів сформованості готовності до використання КІТ у процесі підготовки майбутніх інженерів (після формувального експерименту), %

За мотиваційно-ціннісним компонентом готовності проектувальний рівень збільшився з 36,3% до 44,5% у ЕГ, з 40,9% до 41,6% у КГ, користувальний рівень готовності збільшився з 32,88% до 47,95% у ЕГ, зберігся 35,57% у КГ, базовий рівень готовності знизився з 30,82% до 7,53% у ЕГ, у КГ знизився з 23,49% до 22,82%.

Для порівняння результатів у контрольній і експериментальній групах для виявлення ефективності виконаної роботи застосований критерій Пірсона [13]. Цей критерій дозволяє відповісти на запитання, чи закономірні розходження в розподілі частот, з яким зустрічаються різні значення ознак у двох незалежних вибірках. Граничні значення застосування критерію Пірсона дозволяють використовувати дану методику, тому що обсяг вибірок перевищує значення 30 (становить 146 і 149 відповідно в експериментальній і контрольній групах), кількість градацій ознаки задовольняє умові $N > 5k$, де N – обсяг вибірки, k – кількість градацій ознаки ($k = 4$). Обчислення були проведені за формулою 1:

$$\chi^2_{\text{emp}} = \sum_{i=1}^k \frac{(f_{\text{emp}i} - f_{\text{t}})^2}{f_{\text{t}}} \quad (1)$$

де $f_{\text{emp}i}$ – емпірична частота за i -тим розрядом ознаки; f_{t} – теоретична частота; i – порядковий номер розряду; k – кількість розрядів ознаки.

Проміжні результати обчислень для змістового компонента готовності представлені в табл. 3–4, на підставі яких обчислене значення $\chi^2_{\text{emp}} = 13,5856$.

Таблиця 3

Проміжні результати змістового компонента готовності

Рівні сформованості	Емпіричні частоти				Суми nki+nei	Теоретичні частоти			
	nki		nei			nki		nei	
проектувальний	36	А	21	Б	57	28	А	29	Б
користувальний	72	В	61	Г	133	66	В	67	Г
базовий	24	Д	48	Е	72	36	Д	36	Е
критичний	14	Ж	19	З	33	16	Ж	17	З
Разом	146		149		295				

Таблиця 4

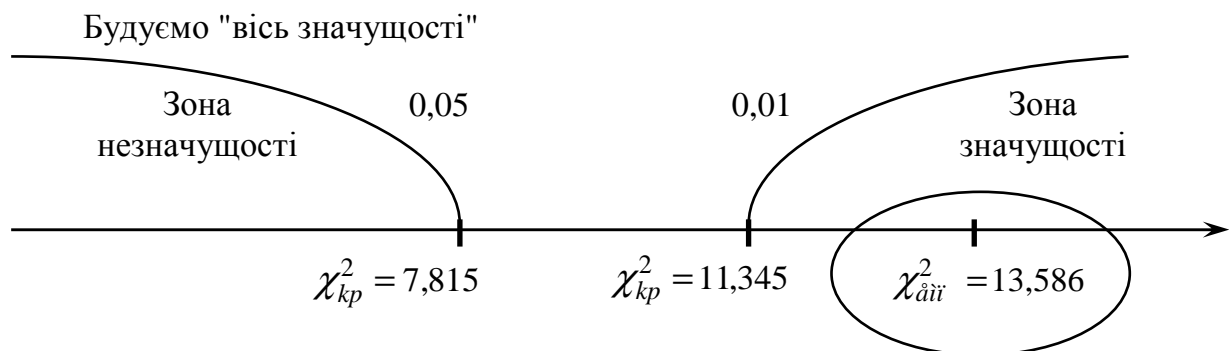
Розрахунок критерію χ^2

Частоти	$f_{\text{emp}i}$	f_{t}	$(f_{\text{emp}i} - f_{\text{t}})$	$(f_{\text{emp}i} - f_{\text{t}})^2$	$(f_{\text{emp}i} - f_{\text{t}})^2 / f_{\text{t}}$
---------	-------------------	----------------	------------------------------------	--------------------------------------	---

А	36	28	7,8	61	2,151049088
Б	21	29	-7,8	61	2,107739375
В	72	66	6,2	38	0,579522407
Г	61	67	-6,2	38	0,567854171
Д	24	36	-12	135	3,798281867
Е	48	36	12	135	3,721806393
Ж	14	16	-2,3	5,4	0,33303361
З	19	17	2,3	5,4	0,326328235
Σ	295	295	0		13,58561514

Кількість ступенів волі при порівнянні двох емпіричних розподілів визначають за формулою: $\nu = (k-1) \cdot (c-1)$, де k – кількість розрядів ознаки (рядків у таблиці); c – кількість порівнюваних розподілів (стовпців у таблиці). Кількість ступенів волі випадку дорівнює: $\nu = (2-1)(4-1) = 3$. За таблицею [13]:

$$\chi_{кр}^2 = \begin{cases} 7,815 & \text{äëü } P \leq 0,05 \\ 11,345 & \text{äëü } P \leq 0,01 \end{cases} \quad (2)$$

На підставі того, що $\chi_{емп}^2 > \chi_{кр}^2$, нульову гіпотезу відхиляємо й приймаємо гіпотезу H_1 , тобто рівні сформованості змістового компонента готовності у контрольній та експериментальній групах достовірно різняться.

Математична обробка результатів експерименту дозволила зробити висновок про статистично значущий результат дослідження. Рівні готовності до використання КІТ у процесі підготовки майбутніх інженерів за всіма компонентами ЕГ і КГ є статистично значущими й дозволяють констатувати ефективність запропонованої методики.

Висновки. Узагальнюючи результати проведеного дослідження, відзначаємо, що рівні сформованості готовності до використання КІТ у процесі підготовки майбутніх інженерів у контрольній і експериментальній групах, достовірно різняться.

У результаті проведеної роботи майбутні інженери експериментальної групи у великому ступені усвідомили значення КІТ у майбутній професійній діяльності. У багатьох намітилася тенденція до самовдосконалення знань і саморозвитку вмінь і навичок, які дозволять їм ефективно використовувати КІТ для пошуку потрібної інформації, її зберігання, обробки й використання в навчальній, а надалі й професійній діяльності; результати дослідно-експериментальної роботи показали, що розроблена методика дозволяє підвищити в майбутніх інженерів рівень готовності використовувати КІТ у професійній діяльності.

В умовах постійного вдосконалення комп'ютерно-інтегрованих технологій перспективу подальшого розвідку вбачаємо в більш глибокому вивченні питань використання комп'ютерно-інтегрованих технологій, умов, факторів, етапів цього процесу.

Список використаних джерел

1. *Козлакова Г. О.* Теоретичні і методичні основи ступеневої підготовки майбутніх фахівців з комп'ютеризованих систем у технічних університетах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Г. О. Козакова. – Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Харків, 2005. – 44 с.

2. *Макоєд Н. О.* Формування у майбутніх інженерів умінь перекладу фахових текстів із застосуванням комп'ютерних технологій: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Макоєд Наталя Олексіївна. – Одеса, 2002. – 245 с.

3. *Щербатюк Л. Б.* Формування професіоналізму майбутніх інженерів-механіків у процесі фахової підготовки: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Щербатюк Лариси Борисівни. – Одеса, 2007. – 240 с.

4. *Костишина Г. І.* Формування навчально-пізнавальної діяльності студентів вищих технічних навчальних закладів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Г.І. Костишина. – Терноп. держ. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2003. – 20 с.

5. *Романовський О. Г.* Теоретичні і методичні основи підготовки інженера у вищому навчальному закладі до майбутньої управлінської діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 "Теорія і методика

професійної освіти" / О.Г. Романовський. – Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – К., 2001. – 40 с.

6. *Лобода Ю. Г.* Готовність майбутніх інженерів до використання комп'ютерно-інтегрованих технологій / Ю. Г. Лобода // Педагогічні науки. Освітні інновації: Зб. наук. пр. – [Ч. 1]. – Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2008. – С. 167-174.

7. *Ермолаев О. Ю.* Математическая статистика для психологов: учебник / О. Ю. Ермолаев. – 2-е изд. испр. – М: Московский психолого социальный институт Флинта, 2003. – 336 с. – (Библиотека психолога).

8. *Благовещенская М. М.* Информационные технологии систем управления технологическими процессами: [учеб. для вузов] / М. М. Благовещенская, Л. А. Злобин.— М.: Высш. шк., 2005.— 768 с.

9. *Woodward J.* Industrial Organization: Theory and Practice. – London: Oxford University Press, 1965.

10. *Горнев В. Ф.* Компьютерная интеграция и интеллектуализация производств на основе их унифицированных моделей / В. Ф. Горнев, В. Б. Ковалевский // Программные продукты и системы. – 1998. – № 3. – С. 12-19.

11. *Ладанок А. П.* Управление технологическими комплексами в компьютерно-интегрированных системах / А. П. Ладанюк, В. Г. Трегуб, В. Д. Кишенько // Проблемы управления и информатики. – 2000. – №2. – С. 72-79.

12. *Полетаев В. А.* Компьютерно-интегрированные производственные системы: учеб. пособие / В. А. Полетаев – Кемерово: Гу КузГТУ, 2006. – 199 с.

13. *Сидоренко Е. В.* Методы математической обработки в психологии / Е. В. Сидоренко. – СПб.: Речь, 2001. – 350 с.

**СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ РЕЗУЛЬТАТОВ ИССЛЕДОВАНИЯ
ГОТОВНОСТИ К ИСПОЛЬЗОВАНИЮ КОМПЬЮТЕРНО-
ИНТЕГРИРОВАННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ БУДУЩИМИ ИНЖЕНЕРАМИ**

Лобода Ю.Г.

Аннотация

В статье проанализированы проблемы профессиональной подготовки будущих инженеров. Представлен статистический анализ результатов проведенного исследования готовности к использованию компьютерно-интегрированных

технологий в процессе подготовки будущих инженеров.

Ключевые слова: профессиональная подготовка будущих инженеров, информационные технологии, компьютерно-интегрированные технологии, готовность к использованию компьютерно-интегрированных технологий.

**THE STATISTICAL ANALYSIS OF RESULTS OF RESEARCH OF READINESS
FOR USE OF THE COMPUTER-INTEGRATED TECHNOLOGIES BY THE
FUTURE ENGINEERS**

Loboda Y.G.

Resume

In the article the problems of vocational training of the future engineers are analyzed. The statistical analysis of results of the conducted research of readiness for use of computer-integrated technologies in the course of the future engineers preparation is presented.

Keywords: vocational training of the future engineers, information technology, computer-integrated technologies, readiness for use of the computer-integrated technologies.